

Farní kostel sv. Jana Křtitele ve Frýdku

Historie frýdeckého farního kostela sahá zcela jistě až do první poloviny 14. století, tedy do doby, v níž na kopci nad řekou Ostravicí, která tvořila zemskou hranici mezi Moravou a Slezskem, vznikala slezský Frýdek. Město se konstituovalo v sousedství staršího hradu těšínských piastovských knížat, zajišťujícího výše zmíněnou hranici. Jako v každém středověkém městě, byl i zde vystavěn na okraji městské zástavby kostel, u něž byla ustanovena samostatná duchovní správa. Prokazatelně je frýdecký farní kostel poprvé zmíněn v soupise lokalit opolského arcijáhentství, které odváděly do Říma tzv. svatopetrský haléř z roku 1447. Již tento středověký chrám nesl patrocinium sv. Jana Křtitele, patrona vřatislavské diecéze, na jejíž jihovýchodní hranici frýdecká farnost ležela. Listinou knížete Kazimíra II. z roku 1490 bylo u tohoto kostela zřízeno kaplanské místo a 1. srpna 1604 potvrdil držitel frýdeckého panství Bartoloměj Bruntálský z Vrba příjmy frýdeckého faráře z vrchnostenských důchodů.

I když nevíme, kdy a kým byl kostel postaven, nepravidelný svislý oblouk mezi presbytářem - prostorem s hlavním oltářem - a kostelní lodí (až do roku 1854) patrně dosvědčuje, že presbytář nynějšího farního kostela tvořil uzavřený celek a že tedy byl původním frýdeckým domem Božím.

Vzrůstem počtu obyvatelstva se k původnímu kostelu přistavěla nynější kostelní loď a později kaple sv. Anny, sv. Kříže, sv. Jana Nepomuckého a Bolestné Panny Marie. O průběhu přístavby se nedochovaly přesné písemné zprávy. Jen o kapli sv. Kříže se dovídáme, že ji po velkém požáru v roce 1688 vystavěl

Zázračný kříž, který neshořel při požáru Frýdku v r. 1688

tehdejší farář Jindřich Samuel Wolf, Tehdy byl do ní přenesen dřevěný kříž, který zázračně neshořel při požáru města v dubnu 1688, který původně stál u Lískovecké brány a nepodlehla zhořlému požáru, zatímco okolí bylo zcela zpustošeno, což farníci považovali za zázrak a chovali ke kříži velikou úctu. Na zadní stěně kaple spatříme zrestaurovanou freskou znázorňující Kristovo vzkříšení z mrtvých pořízenou roku 1888 farářem Karlem Findinským. Barevné okenní vitráže, které znázorňují Krista trním korunovaného a kříž nesoucího, jsou dílem mnichovské umělecké dílny z konce 19. století. Boční kaple sv. Anny je jednou z nejstarších dochovaných kamenných stavebních částí kostela a je písemnými prameny doložena k roku 1524. Na její pravé stěně se nacházejí odkryté fragmenty původní výmalby kostela z konce 17. století, v zadní části pak nedávno zrestaurovaná freska Panny Marie s Ježíškem pocházející z 19. století. Oltář sv. Anny pochází z roku 1957 a je věrnou kopií původního novogotického oltáře z 19. století, který zcela shořel v roce 1944 vinou zkratu elektrického vedení.

V zadní části kaple se nacházejí obnovené barokní zpovědnice. V sousední boční kapli sv. Jana Nepomuckého jsou na stěnách volně zavěšeny cenné

barokní olejomalby sv. Anny (původně obraz starého oltáře v sousední kapli sv. Anny) a Piety, která se původně nacházela na oltáři kaple Panny Marie Bolestné v nedalekém Hertschlägerovském špitálku.

Kostel byl několikrát vážně poškozen požáry. První je doložen k roku 1592. Po tomto ohni, jak uvádí farář Matěj František Tlametius, byl kostel teprve „zaklenucen“, tj. byla postavena klenba v nynější podobě.

V roce 1673 udeřilo do kostelní věže a střecha nad kostelní věží shořela. Zázračným způsobem zůstala však střecha nad presbytářem zachráněna a také město neutrpělo žádné škody. Obrovský požár zachvátil město 12. dubna 1688 a zničil farní kostel, faru, školu, částečně i zámek a předměstí. Škody byly nedozírné. Značná část obyvatelstva zůstala bez přístřeší. Od svých farníků, z nichž většina byla požárem hospodářsky zničena, nemohl tehdejší farář Jindřich Samuel Wolf očekávat vydatnější pomoc. Proto organizoval sbírky v širokém okolí i sám přispěl z vlastních prostředků, a tak se mu podařilo dosáhnout toho, že během dvanácti let byly zahlazeny obrovské škody na církevním majetku způsobené požárem. Farář Wolf z Března obnovil farní kostel, přistavěl k němu kapli sv. Kříže, vystavěl nové oltáře a také společně s manželou Pavlínou Annou a Adamem Karlem Hertschlägerovými a bratrstvem Nejsvětějšího růžence zakoupil pro farní věž tři nové zvony. Nad dosavadní rodovou kryptou vybudoval novou kapli Panny Marie Bolestné a naproti ní na straně evangelijní kapli Andělů strážných a tehdy ještě nekanonizovaného Jana Nepomuckého. Takto obnovený a vyzdobený farní kostel sv. Jana Křtitele byl tedy připraven na opětovné vysvěcení, které vykonal roku 1699 vatislavský světící biskup Jan Brunetti. Také znovu vystavěl farní budovu, takže byl nazván druhým zakladatelem farního kostela a fary.

Interiér kostela padesátá léta 20. století

Interiér kostela osmdesátá léta 20. století

Příčiněním faráře Václava Tadeáše Faldiny (1707-31) byl založen Hertschlägerovský špitál s kaplí (později sloužící jako obydlí kaplanů – kaplanka) a vytvořena fundace na udržování druhého kaplana. Ve farním kostele vystavěl hlavní oltář. Dal také zhotovit kazatelnu, která stála v kostelní lodi u prostředního pilíře.

Dne 11. dubna 1848, v úterý po Květné neděli vypukl požár v domě č. 106, který se při silném větru tak rychle rozšířil, že v několika hodinách byl plamenem pohlcen kostel, fara a 114 domů. Za prudkého větru vyhořelo během několika hodin celé vnitřní město i se zámek, farní školou, farou a kostelem sv. Jana Křtitele. Obzvláště věž byla tímto požárem nesmírně zničena.

Farní kostel před požárem v r. 1848

Farní kostel po požáru

Současná tvář farního kostela povstala z oprav po požáru z 11. dubna 1848. Obzvláštní zásluha na této skutečnosti patří zdejšímu arciknězi a faráři Karlu Findinskému (1833-1897). Nejstarší dochovanou částí frýdeckého farního kostela je presbytář. Svědčí o tom protáhlá, původně gotická, okna a klenba. Hlavní pozornost

zaujímá obraz sv. Jana Křtitele, hlavního patrona chrámu a celé farnosti, který zobrazuje světce křtícího samotného Ježíše Krista v řece Jordán. Po stranách obrazu se nacházejí barokní sochy svatých apoštolů Petra a Pavla, další sochy představují sv. Václava, hlavního českého patrona, a sv. Floriána, ochránce před ohněm a patrona hasičů. V oltářním nástavci je umístěna barokní dřevorezba Boha Otce trůnícího na nebesích. Sochařská výzdoba pochází z původního barokního oltáře z první poloviny 18. stol. Současná podoba oltáře se datuje k

roku 1871. Na levé straně upoutá kazatelna z druhé poloviny 19. století, která je ozdobena polovypouklými řezbami čtyř evangelistů - sv. Matouše, sv. Marka, sv. Lukáše a sv. Jana a desaterem Božích přikázání s křížem na vrcholu. Na protilehlé straně spatříme mramorovou křtitelnicí, nad ní sousoší křtu Páně v Jordáně, nad baldachýnem odznak víry (kříž), naděje (kotva) a lásky (srdce).

Freska "Klanění tří králů" na oblouku presbytáře byla zamalována za faráře P. Bauchnera

S polovinou 16. století vstoupila i do města Frýdku reformace a farní kostel byl v letech 1554-1581 prokazatelně ve správě luterských kněží. Není možno zjistit, zda pastoři přikročili k nějakým významnějším adaptacím v dosavadním vzhledu a výbavě chrámu. Z tohoto období se však dochoval do dnešních dnů velmi opotřebovaný renesanční kalich zvaný „luterský“.

Venkovní kříž s namalovaným pozadím města Jeruzaléma

Roku 1649 byl vysvěcen hřbitov, který farní kostel obklopoval až do josefínských reforem. Hřbitov byl obehnaný kamennou zdí s pěti výklenkovými kaplemi s výjevy z Kristova utrpení. Upomínkou na hřbitov jsou tři barokní náhrobky nacházející se na zdi kostela. Významné osoby, které se o farnost obzvláště zasloužily, byly pohřbívány uvnitř kostela. Pod dlažbou presbytáře nalezlo místo posledního odpočinku několik zdejších duchovních, učitelů, kostelníků či zasloužilých měšťanů a příslušníků šlechtického stavu, později byla také vybudována prostorná krypta pod boční kaplí sv. Anny. Výjimku tvořil frýdecký rod Wolfů z Března, pro něž nechal farář Jindřich Samuel Wolf z Března přistavět po požáru samostatnou pohřební kapli zasvěcenou Panně Marii Bolestné. Zde se nachází také figurální epitaf tohoto významného frýdeckého rodáka. Druhý z nich je možno spatřit v předsíni pod věží

Interiér kostela v roce 2017

Kostelní věž

Se stavbou současné kostelní věže se začalo v roce 1604, ale v nejistých letech třicetileté války trvala až do roku 1650.

Základní kámen ke stavbě věže položila paní hraběnka Anna Vyškotová z Vodník, vdova po držiteli panství Bartoloměji Bruntálském z Vrbna. Další příčinou pomalé stavby byly zhoubné nemoci, požáry, hlad, hrůzy třicetileté války. V roce 1607 před svátkem sv. Petra a Pavla město Frýdek vyhořelo a zároveň v něm vypukla morová nákaza, která v krátkém čase zahubila 550 lidí.

Ještě strašlivěji tu zuřila morová epidemie roku 1624; počet obětí byl ještě větší než v roce 1607. Při obsazení a vyrabování města vojáky generála Petra Arnošta Mansfelda v roce 1626 bylo zabito 80 osob. Roku 1636 prodali Bruntálští z Vrba Frýdek i s panstvím hraběti Jiřímu z Oppersdorfu. Město trpělo i nadále válečnými událostmi. Ještě před úplným dokončením věže byl pořízen za faráře Stanislava Nikoliadese Agrikoly (1624-40) roku 1636 do farního kostela velký zvon.

Požárem roku 1688 byla věž zcela zničena. Proto až do roku 1765 byla zastřešena jen provizorně, až tehdejší farář Karel Ibram (1762-70) většinou z příspěvků dobrodinců dal zhotovit novou bání (kopuli). Slavnost usazení kříže na věž se konala 4. září 1765.

Po požáru v roce 1848, jehož kořistí se kromě kostela a radnice stalo i 114 domů, byla věž pokryta zase jen prozatímní plochou střechou. Nynější úprava věže pochází z poslední třetiny 19. století.

Podle návrhu Fridricha Schmidta, stavitele vídeňského katedrálního chrámu.

V roce 1974 byla věž pokryta měděným plechem. V roce 1993 byla zahájena velká oprava věže, která začala pod zvonící praskat. Příčina trhlin tkví jednak v nevhodné konstrukci stolice na zavěšení zvonů, kdy při zvonění vznikají velké otřesy, jednak stavební činnosti (demolice okolních domů a zahájení výstavby). Věž byla proto stažena ocelovými táhly a plánuje se také výměna staré zvonové stolice. Věž je od roku 2011 sezonně zpřístupněna veřejnosti.

Použité prameny:

Adamec, Tomáš a kol.: *Frýdek-Místek*. Praha 2014.

Al Saheb, Jan – Pindur, David: *Nejstarší dějiny farního kostela sv. Jana Křtitele ve Frýdku*. Cieszyńskie Studia Muzealne – Těšínský muzejní sborník 3, 2007, s. 176–191.

Čaplyginová, Dagmar – Pindur, David: *Ohlédnutí za pěti sezonami Svatojánské věže ve Frýdku (2011–2015)*. Těšínsko 60, 2017, č. 1, s. 110–116.

Findinský, Karel: *Dějepis farního kostela u sv. Jana Křtitele ve Frýdku*. Těšín 1876.

Novák, Karel: *Z dějin farního kostela ve Frýdku*. Frýdek 1994.